

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Darnios mėlynosios ekonomikos plėtros vakariniame Viduržemio jūros regione iniciatyva“

(COM(2017) 183)

(2018/C 129/14)

Pranešėjas: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konsultavimasis	Komisija, 2017 5 31
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	REX
Priimta skyriuje	2017 11 7
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 12 6
Plenarinė sesija Nr.	530
Balsavimo rezultatai	159 / 1 / 1
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Socialiniu ir aplinkos apsaugos požiūriu darni jūrų baseinų ir pakrantės zonų raida, padedanti mažinti susidariusius skirtumus ir užtikrinti kultūros bei biologinę įvairovę, yra itin svarbi. Be to, tai yra viena palankiausių sričių kurti tarpvalstybinio bendradarbiavimo ES viduje ir už jos ribų programas. Todėl EESRK visapusiškai remia konkrečią darnios mėlynosios ekonomikos plėtros vakariniame Viduržemio jūros regione iniciatyvą ir ragina Europos institucijas užbaigti konsultacijų ciklą bei sudaryti atitinkamą darbo grupę.

1.2 EESRK manymu, tam, kad ši iniciatyva būtų sėkminga, reikia užtikrinti gerą komunikaciją ir tinkamas sąlygas bendradarbiauti iniciatyvoje dalyvaujančioms valstybėms ir Europos institucijoms. Viduržemio jūros sąjunga raginama imtis svarbaus vaidmens užtikrinant veiksmingus visų dalyvaujančių šalių ryšius.

1.3 EESRK pripažįsta, kad iniciatyvą reikia plėsti toliau nurodytais trimis būdais.

1.3.1 Be konkrečioje iniciatyvoje pasirinktų veiksmų sričių, – t. y. 1) saugesnė jūrų erdvė; 2) pažangi ir atspari mėlynoji ekonomika ir dėmesys įgūdžių tobulinimui, moksliniams tyrimams ir inovacijoms; 3) geresnis jūros valdymas, – EESRK siūlo labiau praplėsti iniciatyvos temas, kad jos apimtų biologinę įvairovę ir išsaugojimą ir kultūrų bendravimą, taip pat nustatyti konkretesnę strategiją, kuria būtų remiama nedidelė ir labai mažos apimties (smulkioji) gamybinė veikla.

1.3.2 Be to, EESRK mano, jog bus labai svarbu, kad laipsniškas profesinio rengimo ir akademinio švietimo sistemų tobulinimas ir tų sistemų tarpvalstybinis bendradarbiavimas taptų horizontaliąja intervencinių veiksmų sritimi, taip didinant kitų mėlynosios ekonomikos sričių veiksmingumą. Šiuo atžvilgiu reikėtų laikytis makroregionine strategija pagrįsto požiūrio.

1.3.3 Su jūrų (transporto) sauga, saugumo problemomis, tvariu ekonomikos augimu ir kultūros bei aplinkos išsaugojimu susijusių klausimų ilguoju laikotarpiu nebus galima veiksmingai spręsti, jeigu nepaisysime fakto, kad Viduržemio jūros regionas – tai istorinių, ekonominių ir aplinkos ryšių saistomas regionas⁽¹⁾. Todėl, atsižvelgiant į tai, kad rytinėje jūrų baseino dalyje padidėjusi geopolitinė įtampa ir paaštrėję konfliktai gali būti įvardijami kaip priežastys, dėl kurių

⁽¹⁾ Neseniai paskelbtoje Pasaulio gamtos fondo (WWF) ataskaitoje „Viduržemio jūros regiono šalių ekonomikos atgaivinimas. Veiksmai siekiant tvarios ateities“ jos autoriai teigia, kad, pirma, būtina vadovautis holistiniu požiūriu, ir, antra, remtis faktu, kad Viduržemio jūra svariai prisideda prie regioninio BVP ir kad jos gamtos išteklių yra labai svarbūs mėlynajai ekonomikai ne tik regione, bet ir visame pasaulyje“. (Žr. ataskaitos p. 7: http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf).

iniciatyva pradėta įgyvendinti būtent vakarinėje Viduržemio jūros regiono dalyje, šią iniciatyvą reikėtų vertinti kaip naudingos patirties ir geriausios praktikos galinčių suteikti bandomąją priemonę, kurią būtų galima transformuoti į visam Viduržemio jūros regionui skirtą strategiją (taip pat žr. 3.3, 3.4 ir 3.5 punktus).

1.4 EESRK numato, kad, siekiant sėkmingai įgyvendinti iniciatyvą, reikės užtikrinti aukšto lygio tarpvalstybinį ir tarpsektorinį koordinavimą. Pastaruosius dvidešimt metų Viduržemio jūros regione įgyvendinta politika ir programos nedavė gerų rezultatų, o dėl skirtingo požiūrio ir nepakankamai veiksmingai koordinuojamo Bendrijos institucijų ir ES nepriklausančių Viduržemio jūros regiono šalių viešojo administravimo institucijų bendradarbiavimo liko labai daug nepanaudotų lėšų, be to, tam tikrais atvejais dėl biurokratinių reikalavimų, kurie buvo nustatyti siekiant skaidrumo, atsirado pernelyg didelių kliūčių esamų lėšų panaudojimui. Tai reiškia, kad reikia papildomo techninės pagalbos paprojekčio, kuris apimtų toliau nurodytus klausimus.

1.4.1 Išsami lyginamoji analizė, kuri padėtų tiksliai nustatyti sutampančias sritis daugybėje šiuo metu įgyvendinamų panašaus (jei ne vienodo) turinio iniciatyvų (žr. 3.9 ir 3.10 punktus), siekiant taupyti išteklius ir pagerinti galutinius rezultatus. EESRK atkreipia dėmesį į riziką, kad iniciatyva gali būti įgyvendinama pavėluotai arba net gali būti panaikinta, jeigu nebus aiškiai apibrėžti vidutinės trukmės ir ilgalaikiai tikslai ir (arba) nebus konkrečiai apibrėžta dalyvaujančių įstaigų ir institucijų kompetencija.

1.4.2 Pagrindinis veiksmų planas, kuriame bus apibrėžta darbo grupės mėlynosios ekonomikos klausimais kompetencija, nustatytos konkrečios organizacinės ir administracinės priemonės, aptarti skirtingi dalyvaujančių regioninių, nacionalinių ir tarptautinių institucijų vaidmenys, taip pat tiksliai apibrėžtas tvarkaraštis (taip pat žr. 4.5 ir 4.6 punktus). Atsižvelgiant į tai, kad mokslo tiriamosios institucijos atliks svarbų vaidmenį, šio pagrindinio plano autorius (-iai) taip pat turėtų atsižvelgti į tai, kad veikiantis, daug patirties turintis ir kompetentingas mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) sektorius pasižymi regionine įvairove, ir į visus sėkmingo abiejuose Viduržemio jūros regiono krantuose esančių šalių bendradarbiavimo MTTP srityse pavyzdžius.

1.4.3 Pakankamai toli siekiančios komunikacijos strategijos, skirtos viešinti mėlynosios ekonomikos iniciatyvos turinį ir šios iniciatyvos atveriamas galimybes ir perspektyvas, planavimas ir įgyvendinimas siekiant i) nustatyti visas institucijas ir suinteresuotuosius subjektus, kurie gali dalyvauti ir (arba) kuriems gali būti daromas poveikis, visų pirma regionų ir vietos lygmenimis; ir ii) išplatinti jiems atitinkamą informaciją.

1.5 Remiantis pirmiau pateiktomis bendrosiomis rekomendacijomis, toliau pateikiamos išsamos išvados ir atitinkami pasiūlymai.

1.5.1 EESRK sutinka, kad, siekiant sėkmingai kovoti su nusikalstamumu ir terorizmu, būtina užtikrinti gerokai veiksmingesnę abiejose regiono pakrantėse veikiančių sausumos ir jūros sienų apsaugos tarnybų tinklaveiką, taip pat sistemingus duomenų mainus ir duomenų analizę, kuri būtų vykdoma glaudžiai bendradarbiaujant su *Frontex* ir kitomis pasaulinėmis ir tarptautinėmis institucijomis, pavyzdžiui, Tarptautine jūrų organizacija (IMO).

1.5.2 Vis dėlto, atsižvelgiant į sausumos ir jūrų sienų apsaugos institucijų tinklaveiką, EESRK nori ypatingą dėmesį skirti „gero valdymo“ taisyklėms ir būtinybei kruopščiai atsižvelgti į žmogaus teises, tiek individualias, tiek kolektyvines (taip pat žr. 4.1 punktą).

1.5.3 Siekiant veiksmingo teritorijų planavimo ir pakrančių valdymo, reikėtų tarpvalstybiu, ypač regionų ar vietos lygmeniu, taikyti keturgubos spiralės modelį. Būtina, kad vietos valdžios institucijos (savivaldybės ir regionai), taip pat socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos, aktyviau įsitrauktų į savo atitinkamas veiklos sritis. Šiuo tikslu Komisija turėtų paraginti vietos lygmeniu veikiančius viešojo ir privataus sektorių suinteresuotuosius subjektus dalyvauti konsultacijose dėl komunikato ir konkrečių veiklos sričių – transporto saugos bei saugumo, žuvininkystės, turizmo ir energetikos, socialinės sanglaudos ir ekologinio tvarumo (taip pat žr. 4.2.1 ir 4.3 punktus).

1.5.4 Mėlynasis augimas⁽²⁾ – tai viena pagrindinių ilgalaikių strategijų, kuria siekiama strategijos „Europa 2020“ pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslų: žuvininkystė ir akvakultūra, pakrančių (ekologinis) turizmas, jūrų logistika (kurios svarba Viduržemio jūros regione, atsižvelgiant į dabartines geopolitines ir ekonomines tendencijas, yra padidėjusi), jūrų biotechnologijos, vandenynų energija ir naudingųjų iškasenų gavyba jūros dugne suteikia įvairialypių naujų galimybių verslumui.

(²) https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth_lt.

1.5.5 Mažosios ir labai mažos įmonės, amatininkų dirbtuvės ir šeimos įmonės, turinčios tradicinę organizacinę struktūrą, veiklos programos ir vykdančios tradicinę veiklą, yra vietos ekonomikos pagrindas abiejuose Viduržemio jūros baseino krantuose. Šiuo atžvilgiu smulkiems ir ypač smulkiems gamintojams skirtos tinklaveikos ir bendradarbiavimo programos taip pat gali padidinti atsparumą ir sąnaudų konkurencingumą, kartu išsaugant labai reikalingą jų tiekiamų prekių ir teikiamų paslaugų įvairovę. Todėl EESRK mano, kad be inovatyvaus ir technologiniu požiūriu pažangaus verslumo, ne mažiau svarbu taip pat remti tradicinei ekonominei veiklai skirtas konkrečias, gerai pritaikytas programas, kartu atsižvelgiant į vietos ypatumus (žr. 3.6, 3.7, 4.2.2, 4.2.3 ir 4.2.4 punktus).

1.5.6 Kadangi skurdas ir jaunimo nedarbas per artimiausius metus gali padidėti, visų pirma pietinėse Viduržemio jūros regiono šalyse, gali būti svarbu užtikrinti geresnę atitiktį darbo rinkos poreikiams, tačiau akivaizdu, kad to nepakaks sprendžiant su nedarbu, socialine sanglauda ir tvarumu susijusius klausimus. Todėl 1.5.5 punkte apibendrinti su vystymusi susiję veiksmai yra itin svarbūs kuriant naujas tvarias darbo vietas ir gerinant gyvenimo lygį konkrečiose vietovėse. Šiuos su vystymusi susijusius veiksmus reikia atidžiai planuoti bendradarbiaujant su vietos įstaigomis ir valdžios institucijomis. Be to, tokia lokalizuota politika yra veiksmingiausias būdas pašalinti migraciją skatinančius veiksnius, todėl ji turėtų būti vertinama kaip svarbi priemonė, padedanti valdyti didėjančius migracijos srautus ir spręsti su tuo susijusias socialines bei ekonomines problemas abiejuose regiono krantuose, taip pat aktualius saugos ir saugumo klausimus bei kovoti su nusikalstamumu ir terorizmu (1.5.1 punktas).

1.5.7 Kalbant apie žvejybą, pažymėtina, jog EESRK mano, kad: i) siekiant pašalinti kliūtis tarp skirtingų viešojo administravimo lygmenų, reikėtų padidinti Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF) lankstumą ir ii) daugiau įgaliojimų reikėtų suteikti Bendrajai Viduržemio jūros žvejybos komisijai (GFCM), siekiant ištaisyti vis dar nepatenkinamą daugelio žuvų rūšių išteklių padėtį ir tai daryti glaudžiai bendradarbiaujant su ES nepriklausančiomis Viduržemio jūros regiono šalimis ir koordinuojant su jomis veiklą (taip pat žr. 4.3.4 ir 4.3.5 punktus).

2. Bendroji, su komunikatu susijusi informacija

2.1 2015 m. lapkričio mėn. Viduržemio jūros sąjungos ministrų konferencijoje mėlynosios ekonomikos klausimais ⁽³⁾ priimta deklaracija dėl tolesnės mėlynosios ekonomikos plėtros ⁽⁴⁾, kurią siūloma vykdyti didinant investicijas į atitinkamas technologijas, inovacijas, žinias ir įgūdžius, taip pat jūrų valdymą.

2.2 2016 m. spalio mėn. dialogo „5+5“ (kuriame dalyvauja Alžyras, Libija, Mauritanija, Marokas ir Tunisas, taip pat Prancūzija, Italija, Malta, Portugalija ir Ispanija) užsienio reikalų ministrai paragino toliau plėtoti iniciatyvą dėl darnios mėlynosios ekonomikos plėtros ir tai daryti vykdamas Viduržemio jūros sąjungos veiklą ⁽⁵⁾.

2.3 Šis komunikatas ⁽⁶⁾ ir pridedama veiksmų programą (SWD(2017) 130) ⁽⁷⁾ parengti atsižvelgiant į šį prašymą. Šiuose dokumentuose aptariama, kaip pasinaudoti galimybėmis ir pasitikti iššūkius regione, kuriam reikia daugiašalio koordinavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo, turinčio apimtį už Europos Sąjungos (ES) sienų esančias šalis.

2.4 Be to, EK iniciatyva, kuria grindžiamas šis komunikatas, remiasi ilgalaikę patirtimi, sukaupta įgyvendinant jūrų baseinų ir makroregionines strategijas (žr., pavyzdžiui, Atlanto vandenyno strategiją, ES Baltijos jūros regiono strategiją ir ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono ⁽⁸⁾). Iniciatyvai taip pat naudingas regioninis dialogas mėlynosios ekonomikos klausimais, kuris vyksta veiklą vykdamas Viduržemio jūros sąjungai (minėta pirmiau), Bendroje Viduržemio jūros žvejybos

⁽³⁾ 2015 m. lapkričio 17 d. Viduržemio jūros sąjungos surengtos ministrų konferencijos mėlynosios ekonomikos klausimais darbotvarkę galima rasti http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/10/Agenda_UfM_Ministerial-on-Blue-Economy_MA-RE-D1.pdf.

⁽⁴⁾ Žr. http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/11/2015-11-17-declaration-on-blue-economy_en.pdf.

⁽⁵⁾ Trumpą sprendimų, kurie buvo priimti 2016 m. spalio 28 d. užsienio reikalų ministrų susitikime, apžvalgą galima rasti <http://ufmsecretariat.org/foreign-affairs-ministers-of-the-5-5-dialogue-discuss-pressing-regional-challenges-and-highlight-the-positive-contribution-of-ufm-activities-to-the-enhancement-of-regional-cooperation/>. Dialogo „5+5“ susitikimų chronologiją nuo 2003 m. galima rasti http://westmediterraneanforum.org/wp-content/uploads/2013/09/131017_chronology5+51.pdf.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/com-2017-183_en.pdf.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-130_en.pdf.

⁽⁸⁾ Trys ES regioninės strategijos skelbiamos šiose svetainėse: <http://www.atlanticstrategy.eu/> (Atlanto vandenyno regiono strategija), <https://www.balticsea-region-strategy.eu/> (ES Baltijos jūros regiono strategija (angl. EUSBSR)) ir <http://www.adriatic-ionic.eu/> (strategija dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono (angl. EUSAIR)).

komisijoje⁽⁹⁾, pagal Barselonos konvenciją dėl Viduržemio jūros aplinkos ir pakrančių zonos apsaugos⁽¹⁰⁾, taip pat pagal JT Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m.⁽¹¹⁾, ir pastangos, kurios buvo įdėtos įgyvendinant Viduržemio jūros regiono darnaus vystymosi strategiją⁽¹²⁾.

2.5 Be to, šis komunikatas parengtas atsižvelgiant į visame pasaulyje vykstančias mokslines, socialines ir politines diskusijas. Mėlynoji ekonomika jau dabar yra vienas svarbiausių šiuolaikinių klausimų; pirma, dėl jūrų ir vandenynų turty svarbos ir atitinkamo su jūromis ir vandenynais susijusio ekonomikos augimo potencialo, ir, antra, dėl to, kad jūrų ir vandenynų tvarumas yra esminis aplinkos išsaugojimo pasaulyje parametras⁽¹³⁾.

2.6 Komunikate pripažįstama, kad vakariniame Viduržemio jūros regione reikia užtikrinti didesnę saugą ir saugumą, tvarų ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, taip pat apsaugoti ekosistemas ir biologinę įvairovę. Kitaip tariant, komunikatu norima prisidėti prie socialiniu ir aplinkos požiūriu darnios ekonomikos plėtros jūros baseine, šiaurinėse ir pietinėse pakrančių zonose, uostuose ir miestuose, kurie yra sudedamoji žmonių ir prekių judėjimą užtikrinančios sistemos, kuri yra platesnė už esamas administracines ir politines ribas, dalis. Šiuo tikslu komunikate nustatomos trys probleminės sritys:

2.6.1 *Jūrinės veiklos sauga ir saugumas.* Komunikate nurodoma, kad vakariniame Viduržemio jūros regione yra maršrutų, kuriuose eismas yra perkrautas, todėl juose dėl būsimų geopolitinių ir ekonominių pokyčių, pavyzdžiui, Sueco kanalo išplėtimo, kyla didesnė rizika (susijusi su transporto nelaimėmis). Kita vertus, jau dabar susiduriama su rimtomis saugumo problemomis, – tai rodo neteisėta migracija – ir tikėtina, kad dėl dabartinių ekonominių ir demografinių tendencijų ir klimato kaitos padarinių padidės konkurencija dėl išteklių ir geopolitinis nestabilumas.

2.6.2 *Didelis jaunimo nedarbas ir darbo jėgos jūrų sektoriuje senėjimas.* Komunikate pripažįstamas puikiai žinomas „užimtumo paradoksas“, t. y., viena vertus, neišnaudota darbo jėga ir, kita vertus, neužpildytos darbo vietos, kuris ypač būdingas mėlynosios ekonomikos sektoriams ir įmonėms. Komisija mano, kad dabartinę situaciją iš esmės (o gal net visiškai) nulėmė igūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikimas. Todėl komunikate kalbama apie tai, jog nėra pramonės ir švietimo sistemos dialogo ir bendradarbiavimo.

2.6.3 *Interesų jūros atžvilgiu išsiskyrimas ir konkuravimas.* Remiantis komunikate pateiktais duomenimis, vakarinis Viduržemio jūros regionas pasižymi didžiausia biologine įvairove visame baseine. Kartu šioje regiono dalyje iš esmės dėl jūrinės veiklos – turizmo, akvakultūros, žuvininkystės ir transporto – sukuriama apytiksliai pusė Viduržemio jūros regiono BVP, o tai skatina pakrančių urbanizaciją, žuvų išteklių pereikvojimą, jūros taršą ir platesnio masto išsaugojimo problemas. Kadangi šiuo atveju interesai yra tarpvalstybinio pobūdžio ir yra didelių socialinių ir ekonominių skirtumų, šiais veiksniais galima visiškai pateisinti komunikate išdėstytą nuomonę, kad ši teritorija yra „nepalankių ekonominių, demografinių ir aplinkosauginių veiksnių židinyse“.

2.7 Apskritai Komisija pripažįsta, kad dabartinės bendradarbiavimo programos abiejuose jūros baseino krantuose nebuvo pakankamai veiksmingos. Todėl iniciatyva skirta aktualiam poreikiui patenkinti. Vis dėlto tai, ar šis poreikis bus sėkmingai patenkintas, priklausys nuo daugybės bendro pobūdžio ir konkrečių pakeitimų ir korekcijų, kurių daugelį pabandytume aptarti toliau.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK remia Komisijos pastangas konsoliduoti ir sukurti aplinkos apsaugos požiūriu darnią gamybos ir vartojimo grandinę, pavyzdžiui, vandens gėlinimui naudojant švarią energiją, apskritai skatinant energijos vartojimo efektyvumą ir švarią energiją ir propaguojant bei stiprinant ekologišką krovinių gabenimą ir laivybą. Tai yra ypač svarbu atsižvelgiant į milžinišką verslo veiklos potencialą aptariamoje srityje.

⁽⁹⁾ <http://www.fao.org/gfcm/en/>.

⁽¹⁰⁾ Viduržemio jūros aplinkos ir pakrančių zonos apsaugos konvencija (Barselonos konvencija) 1976 m. vasario 16 d. buvo priimta Barselonoje surengtoje Viduržemio jūros regiono pakrantės valstybių įgaliotųjų atstovų konferencijoje dėl Viduržemio jūros apsaugos. Pirminė konvencija iš dalies pakeista 1995 m. birželio 10 d. priimtais pakeitimais (UNEP(OCA)/MED IG.6/7). Ji įsigaliojo 2004 m. liepos 9 d.

⁽¹¹⁾ https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf.

⁽¹²⁾ https://planbleu.org/sites/default/files/upload/files/smdd_uk.pdf.

⁽¹³⁾ Žr. „Ekonomikos atgaivinimas Viduržemio jūros regione. Veiksmai siekiant tvarios ateities“, Pasaulio gamtos fondo (WWF) ataskaita padedant „Boston Consulting Group“, 2017 m., http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf.

3.2 Sąvoka „mėlynoji ekonomika“ reiškia socialiniu ir aplinkos apsaugos požiūriu darnią jūrų baseinų ir pakrantės zonų raidą, kuri padeda mažinti susidariusius skirtumus ir užtikrinti kultūros bei biologinę įvairovę, ir yra esminės svarbos atsižvelgiant į Viduržemio jūros regiono istoriją ir ateities perspektyvas. Todėl komunikate pasirinktos veiksmų sritys – 1) jūrų sauga ir saugumas; 2) pažangi ir atspari ekonomika; 3) geresnis jūros valdymas, – nors ir svarbios, tačiau gali be reikalo susiaurinti baseino poreikius. EESRK siūlo labiau praplėsti iniciatyvos temines sritis, kad jos apimtų biologinę įvairovę ir išsaugojimą ir kultūrų bendravimą, taip pat nustatyti konkretesnę strategiją, kuria būtų remiama nedidelė ir labai mažos apimties (smulkioji) gamybos veikla, pavyzdžiui, žvejybos srityje ir pan.

3.3 Su jūrų (transporto) sauga, ypač saugumu susiję klausimai, nors ir labai svarbūs, negali būti sprendžiami tik vakariniame Viduržemio jūros regione. Priešingai, geopolitinė istorija ir dabartinė prastėjanti padėtis kartu su plintančia pabėgėlių krize rytinėje jūros baseino dalyje rodo, kad sprendžiant šias problemas reikia laikytis visą Viduržemio jūros regioną apimančios strategijos.

3.4 Ši nuostata taip pat taikoma likusioms apibrėžtoms interesų sritims – tvariam ekonomikos augimui, kultūros ir aplinkos išsaugojimo klausimams ir pan. Viduržemio jūros regionas neturėtų būti dalijamas į vakarinę ir rytinę dalis. Net jeigu tai būtina daryti dėl administracinių priežasčių ir trumpalaikių taktinių sprendimų, ilguoju laikotarpiu strategiškai planuojant baseinas turi būti traktuojamas kaip visuma.

3.5 EESRK visiškai supranta, kad, atsižvelgiant į rytinėje Viduržemio jūros regiono dalyje padidėjusią geopolitinę įtampą ir paastrėjusius konfliktus, iniciatyvos įgyvendinimas pirmiausia vakarinėje Viduržemio jūros regiono dalyje gali būti lengvesnis, realistiškesnis ir greičiau įgyvendinamas sprendimas. Tačiau, jeigu paskui analogiška iniciatyva nebus įgyvendinama rytinėje Viduržemio jūros regiono dalyje, yra rimtas pavojus, kad nustatyti tikslai nebus pasiekti. Su tomis pačiomis problemomis, kurios sukelia daug didesnę įtampą dėl geopolitinių sąlygų, susiduriama ir rytinėje Viduržemio jūros regiono dalyje; sprendžiant šias problemas reikėtų numatyti ir taikyti tokias pat taisykles ir politiką.

3.6 Nors pramonės ir akademinės bendruomenės bei MTTP sektoriaus dialogo trūkumas gali būti svarbi aplinkybė sprendžiant nedarbo problemą (visų pirma ilguoju laikotarpiu ir augant ekonomikai), tačiau nėra veiksminga skirti vienpusį dėmesį tik šiai problemai. Priešingai, sutrikusios ekonominės pusiausvyros (kurios pagrindinis aspektas yra naujų laisvų darbo vietų trūkumas ir didelis nedarbo lygis) ir didėjančių socialinių ir ekonominių skirtumų vakarinėje Viduržemio jūros baseino dalyje klausimai turėtų būti sprendžiami atsižvelgiant į nesibaigiančią sistemine krize šiaurinėje regiono dalyje ir apskritai nenorą produktyviai investuoti.

3.7 Tais atvejais, kai ekonominė veikla labai sąveikauja su išsaugojimo klausimais, kai yra (makro)ekonominis išorinis poveikis (susijęs su paklausa arba pasiūla), ir kai dėl laisvo individualaus pasirinkimo galimybių visumos kyta socialinių ir ekonominių ir ekologinio tvarumo problemų, būtina imtis veiksmingų intervencinių politinių veiksmų, kurie, atsižvelgiant į didėjančią tarptautinimą, turi būti pritaikomi prie tarpvalstybinių aplinkybių. Kalbant apie žuvų išteklį pereinamumą, jūros taršą, pernelyg intensyvią urbanizaciją ir neveiksmingai augančias aglomeracijas, nesibaigiančias ekonomikos ir finansų krizes ir gilėjančius tarpregioninius ir socialinius skirtumus ES viduje ir už jos ribų, pažymėtina, kad „rinkos jėgų išlaisvinimo“ doktrina nėra pakankama.

3.8 Todėl pripažinti dabartinės politikos formavimo sistemos regione trūkumai, kurie iš esmės atsiranda dėl įvairių šalių nebendradarbiavimo (komunikate šie trūkumai nurodomi aptariant trečiąją iššūkių ir spragų, susijusių su skirtingais ir konkuruojančiais interesais, grupe), yra ypač svarbus veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti sprendžiant regione kylančius aplinkos apsaugos ir socialinius bei ekonominius ginčus. Reikėtų iš tiesų paisyti esamų ir būsimų dvišalių ES kaimyninių ir pietinės Viduržemio jūros regiono dalies šalių susitarimų. Faktas, kad ES neturi vieningo ir tvirto balso užsienio politikos klausimais, šiuo atžvilgiu negali būti naudingas, tačiau, kita vertus, pietinės baseino pakrantės šalys turėtų tikėtis, kad ES bus jų pagrindinė (jei ne vienintelė) partnerė, kuri yra tvirtai ir nuoširdžiai suinteresuota skatinti bendras darnaus vystymosi ir klestėjimo regione galimybes.

3.9 Be to, kad šiuo metu trūksta tarpvalstybinio bendradarbiavimo, kitą politinio koordinavimo poreikį lemia daugybė painių panašaus (jei ne identiško) turinio iniciatyvų ir platformų. Aptariamame komunikate, pavyzdžiui, minima ES

mėlynojo augimo strategija ir jūrų politika⁽¹⁴⁾, ES darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo plėtojant pakrančių ir jūrų turizmą strategija⁽¹⁵⁾, BLUEMED iniciatyva⁽¹⁶⁾ ir Maisto ir žemės ūkio organizacijos mėlynojo augimo iniciatyva⁽¹⁷⁾. Be to, numatyta kitokia veikla, kuri vykdoma abiejuose baseino krantuose, pavyzdžiui, tvaraus vartojimo bei gamybos veiksmų planas ir Viduržemio jūros regiono šalių regioninis veiksmų transporto srityje planas⁽¹⁸⁾.

3.10 Atsižvelgdamas į dabartinių panašios krypties iniciatyvų įvairovę EESRK ragina atlikti išsamią lyginamąją analizę, kuri padėtų tiksliai nustatyti sutampančias sritis ir tokiu būdu sudarytų sąlygas panaudoti iniciatyvas taip, kad būtų sutaupyta išteklių ir pasiekti geresni galutiniai rezultatai. Reikėtų atidžiau iširti ir įvertinti geriausių patirtį, kuri taikoma įgyvendinant kitas makroregionines strategijas (įskaitant Baltijos jūrą) ir iniciatyvas (pavyzdžiui, pažangiųjų salų iniciatyvą)⁽¹⁹⁾.

3.11 Dėl nerealistiško reikalavimų, kuriais ribojamas Viduržemio jūros regione įgyvendinamų Europos programų veiksmingumas, ir biurokratinių reikalavimų, kurie nustatomi baiminantis netinkamo ES fondų panaudojimo, taip pat dėl korupcijos ir neveiksmingumo, su kuriais tam tikrais atvejais buvo susijusios viešojo administravimo institucijos abiejuose baseino krantuose, atsirado rimtų trūkumų, susijusių su esamų Viduržemio jūros regionui skirtų Europos fondų panaudojimu.

3.12 Kita vertus, Viduržemio jūros sąjungai iki šiol nepavyko sėkmingai atlikti vaidmens, kurį ji turėtų atlikti, nepaisant įvairių paskelbtų projektų. Todėl Viduržemio jūros sąjungos intervencija regione turi būti toliau stiprinama. Mėlynosios ekonomikos iniciatyvos galėtų labai prisidėti prie bendro klestėjimo, tačiau jos turi būti veiksmingai susietos su esamomis struktūromis ir sistemomis.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Didesnė jūrų erdvės sauga ir saugumas

4.1.1 Komunikate daugiausia dėmesio skiriama dviem konkrečioms intervencijos sritims: 1) pakrančių apsaugos tarnybų bendradarbiavimui ir 2) dalijimuisi duomenimis ir administraciniam bendradarbiavimui siekiant stiprinti gebėjimus imtis veiksmų jūros taršai po avarijų likviduoti.

4.1.2 EESRK mano, kad labai svarbus yra tinklaveikos, taigi ir sausumos bei jūros sienų apsaugos tarnybų ir kontrolę vykdančių institucijų bendradarbiavimo stiprinimas abiejuose regiono krantuose padedant *Frontex*. Siekiant sėkmingai kovoti su nusikalstamumu ir terorizmu, taip pat būtina, kad viršnacionalinis duomenų analizės centras sistemingai keistųsi informacija ir ją analizuotų. Vis dėlto būtina atidžiai laikytis „gero valdymo“ taisyklių ir gerbti individualias bei kolektyvines žmogaus teises, visų pirma atsižvelgiant į neigiamą patirtį taikant konkrečias sistemas.

4.1.3 EESRK mano, kad šios dvi gerai apibrėžtos strategijos yra veiksmingas būdas spręsti saugesnės jūrų erdvės klausimą. Vis dėlto, siekiant užtikrinti nuolatinę šio prioriteto stebėseną ir vertinimą, reikia pagerinti pagrindinių kiekybinių tikslų analizę, be to, reikėtų stengtis koordinuoti veiklą ir bendradarbiauti su pasaulinėmis ir tarptautinėmis institucijomis, pavyzdžiui, Tarptautine jūrų organizacija⁽²⁰⁾.

4.2 Pažangi ir atspari mėlynoji ekonomika

4.2.1 EESRK yra nusivylęs dėl to, kad socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms komunikate geriausiai atveju skiriamas per menkas dėmesys (gal net visai neskiriama dėmesio), nors šios institucijos galėtų būti labai naudingos planuojant ir įgyvendinant konkrečias politikos sritis ir programas, atsižvelgiant į jų patirtį veikiant kritinėse situacijose ir jų neabejotinai gebėjimus imtis tiesioginių intervencinių veiksmų, susijusių su socialinėmis ir ekonominėmis problemomis, ir jas spręsti.

⁽¹⁴⁾ Žr., pavyzdžiui, naujausią ataskaitą apie mėlynojo augimo strategiją – SWD(2017) 128 *final*, skelbiamą https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-128_en.pdf.

⁽¹⁵⁾ COM(2014) 86 *final*.

⁽¹⁶⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/content/bluemed-initiative-blue-growth-and-jobs-mediterranean_en.

⁽¹⁷⁾ Daugiau informacijos apie JT Maisto ir žemės ūkio organizacijos mėlynojo augimo iniciatyvą galima rasti <http://www.fao.org/3/a-mk541e/mk541e02.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Žr. <http://www.unep.org/ourplanet/june-2017/unep-publications/regional-action-plan-sustainable-consumption-and-production> ir https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/international/european_neighbourhood_policy/mediterranean_partnership/docs/rtap2014_2020_en.pdf.

⁽¹⁹⁾ <http://www.smartislandsinitiative.eu/en/index.php>.

⁽²⁰⁾ <http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>.

4.2.2 Per artimiausius metus dėl klimato kaitos, kuri visų pirma darys poveikį pietinės Viduržemio jūros regiono dalies šalių padėčiai, skurdas ir jaunimo nedarbas gali dar labiau išaugti. Komisija, bendradarbiaudama su vietos valdžios institucijomis ir socialiniais partneriais, turėtų vietos lygmeniu imtis su vystymusi susijusių veiksmų, pavyzdžiui, skatinti MVĮ, remti amatininkų dirbtuves, imtis specialių veiksmų pirminiam sektoriui remti ir vietos žemės ūkio ir žuvininkystės produktams propaguoti Europos rinkose ir pan., taip pat imtis atitinkamų vietos lygmens švietimo ir profesinio mokymo patobulinimų, kad būtų pagerintas gyventojų gyvenimo lygis ir sustabdyta migracija. Mėlynoji ekonomika gali užtikrinti deramas pajamas tūkstančiams šeimų, jei būtų laikomasi šiuolaikiško, nedideliu veiklos mastu ir kokybe pagrįsto požiūrio į žvejybą, išsaugojimą ir žuvininkystės produktų tiekimą.

4.2.3 Šeimos įmonės, mažosios ir labai mažos įmonės, turinčios tradicinę organizacinę struktūrą, veiklos programas ir vykdančios tradicinę veiklą, yra vietos ekonomikos pagrindas abiejuose Viduržemio jūros baseino krantuose, visų pirma tai pasakytina apie sektorius ir įmones, kurios sudaro mėlynosios ekonomikos pagrindą. Dėl šios priežasties EESRK mano, kad be inovatyvaus ir technologiniu požiūriu pažangaus verslumo rėmimo iniciatyvų, bent jau ne mažiau svarbu remti ir tradicinės ekonominės veiklos programas.

4.2.4 Todėl EESRK teigia, kad reikėtų sustiprinti antrą su šiuo prioritetu susijusių veiksmų, skirtų jūrų sektoriaus klasteriams kurti, grupę. Smulkiems ir ypač smulkiems gamintojams skirtos tinklaveikos ir bendradarbiavimo programos gali padidinti atsparumą ir sąnaudų konkurencingumą, kartu išsaugant labai reikalingą jų tiekiamų prekių ir teikiamų paslaugų įvairovę. Kita vertus, klasterių kūrimas gali būti veiksmingas konkrečiuose sektoriuose, kuriuose kapitalo koncentracija yra labai svarbi, pavyzdžiui, atsinaujinančiosios energijos ir krovinių vežimo sektoriuose. Vis dėlto EESRK mano, kad idėjos dėl klasterių kūrimo, inkubatorių kūrimo ir verslo planų skatinimo neformalių investuotojų paslaugomis yra pernelyg ankstyvos net ir labiau ekonomiškai išsivysčiusių ES šalių atveju, o tai rodo, kad reikia planuoti tiksliai apibrėžtas rėmimo paslaugas, visų pirma smulkiems gamintojams, amatininkams ir prekybininkams pietiniame baseino krante.

4.2.5 Be to, pagal 4-ąjį pirmiau minėtos Pasaulio gamtos fondo (WWF) neseniai paskelbtos ataskaitos dėl Viduržemio jūros regiono šalių ekonomikos atgaivinimo prioritetą, galima ir būtina viešąsias ir privačiąsias lėšas nukreipti į gamtos išteklių potencialo išnaudojimą šiame regione. Taip pasinaudojant anglies dioksido finansavimo mechanizmais, pvz., mokėjimu už ekosistemines paslaugas (PES) ⁽²¹⁾, būtų galima gauti pajamų kartu atsižvelgiant į socialinį ir aplinkosauginį tvarumą. Pavyzdžiui, Viduržemio jūros regiono jūrų žolių sąžalynai yra vienos veiksmingiausių anglies sekvestravimo sistemų, o tai reiškia, kad viešojo ir privačiojo sektorių investicijos šioje srityje gali sustiprinti vietos ekonomikos augimą ir kartu prisidėti prie pasaulinės kovos su klimato kaita strategijos įgyvendinimo.

4.3 Geresnis jūros valdymas

4.3.1 Siekiant sėkmingai įgyvendinti pirmos grupės veiksmus, susijusius su teritorijų planavimu ir pakrančių valdymu, reikėtų taikyti keturgubos spiralės modelį ⁽²²⁾. Būtina, kad vietos valdžios institucijos (savivaldybės ir regionai), akademinė bendruomenė ir mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros sektorius, socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos imtųsi aktyvesnės veiklos savo kompetencijos srityse, nes jos geriau žino vietos socialines ir ekonomines bei ekologines sąlygas, taip pat yra lankstesnės administraciniu požiūriu.

4.3.2 Šiuo atžvilgiu organizuoti ekonominiai ir socialiniai interesai gali ir turėtų atlikti lemiamą vaidmenį užtikrinant socialinę ir ekonominę Viduržemio jūros regiono raidą. Komisija, bendradarbiaudama su Viduržemio jūros sąjunga, turėtų pakviesti privačiojo sektoriaus suinteresuotuosius subjektus dalyvauti konsultacijose dėl komunikato, taip garantuojant jų svarbų indėlį į planavimą ir užtikrinant veiksmingesnį dalyvavimą įgyvendinant atitinkamas programas ir veiklą. Kalbant apie žvejybą, pažymėtina, kad, siekiant sustiprinti bendrą programų valdymą, reikėtų nustatyti priemones, kurios padėtų užtikrinti veiksmingą suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese.

4.3.3 Reikėtų atkreipti dėmesį į menką Europos ir ne Europos šalių vakarinėje Viduržemio jūros regiono dalyje bendradarbiavimą, visų pirma saugumo ir imigracijos klausimais, kurie turi įtakos ekonominiams vystymuisi.

⁽²¹⁾ Mokėjimas už ekosistemines paslaugas atliekamas, kai ekosistemines paslaugas gavėjas ar naudotojas, tiesiogiai arba netiesiogiai, sumoka tos paslaugos teikėjui. Viduržemio jūros baseino atveju, mokėjimas už ekosistemines paslaugas taip pat gali tapti lėšų pervedimo iš šiaurinės į pietinę pakrantę aplinkosauginiu pagrindimu.

⁽²²⁾ Žr. <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/quadruple-helix.pdf>.

4.3.4 Žvejyba yra vienas svarbiausių ekonominės veiklos Viduržemio jūros regione veiksmų ir po turizmo – antras pagal svarbą gerovės šaltinis. EESRK sutinka, kad šiame sektoriuje reikia planuoti konkrečius veiksmus, kurie, pavyzdžiui, nustatyti ketvirtoje veiksmų pagal šį prioritetą grupėje. Programomis reikėtų siekti sumažinti peržvejimą ir kurti paramos paslaugas bei teikti finansavimą, siekiant užtikrinti smulkiają žvejybą ir paralelinį pakrantės bendruomenių vystymąsi. Nustatant veiksmingas iniciatyvas, reikia padidinti EJŖŽF⁽²³⁾ lankstumą, tuo siekiant pašalinti kliūtis tarp skirtingų viešojo administravimo lygmenų.

4.3.5 EESRK mano, kad reikėtų sustiprinti Bendros Viduržemio jūros žvejybos komisijos vaidmenį siekiant užtikrinti, kad, glaudžiai bendradarbiaujant su ES nepriklausančiomis Viduržemio jūros regiono šalimis ir koordinuojant jų veiklą, būtų priimtos būtinos, nuoseklios ir suderinamos administracinės priemonės, kuriomis siekiama ištaisyti blogą žuvų išteklių padėtį.

4.4 EESRK ne kartą atkreipė dėmesį į tai, kad pastaruosius dvidešimt metų Viduržemio jūros regione įgyvendinta politika ir programos nedavė gerų rezultatų, o dėl skirtingo požiūrio ir nepakankamai veiksmingai koordinuojamo Bendrijos institucijų ir ES nepriklausančių Viduržemio jūros regiono šalių nacionalinių vyriausybių ir viešojo administravimo institucijų bendradarbiavimo liko labai daug nepanaudotų lėšų. Todėl būtina skubiai užtikrinti tvirtą paramą ir techninę pagalbą, kad būtų padidintas ne ES institucijų reagavimo į Europos finansavimo reikalavimus lygis ir užtikrintas didesnis Komisijos gebėjimas prisitaikyti.

4.5 Veiksmingam komunikate nustatytų veiksmų įgyvendinimui pavojų visų pirma kelia sudėtingi biurokratiniai reikalavimai, kaip tai matyti skyriuje „Valdymas ir įgyvendinimas“, taip pat visiškai skirtingų institucijų, turinčių skirtingas struktūras ir požiūri, dalyvavimas, pavyzdžiui, ministrų susitikimai, Komisija, Viduržemio jūros sąjunga ir pan. Būtina parengti veiklos planą, kuriame būtų numatytos konkrečios organizacinės ir administracinės priemonės ir aiškiai apibrėžti vaidmenys.

4.6 EESRK mano, kad darbo grupė mėlynosios ekonomikos klausimais, kartu su aiškiai apibrėžtu veiksmų ir kompetencijų planu, turėtų būti sudaryta nedelsiant, susiejant ją su Viduržemio jūros sąjungos darbo grupėmis. Darbo grupei reikėtų sudaryti būtinas sąlygas lanksčiai ir greitai reaguoti nepaprastaisiais atvejais, pavyzdžiui, atsitikus gaivalinėms nelaimėms ir ekologinėms katastrofoms ir pan., taip pat pavesti vykdyti konkrečias užduotis ir pareigas. EESRK atsargiai vertina darbo grupės veiksmingumą, kuris priklausys nuo jos sudėties ir tiesioginio Europos institucijų ir ne ES nacionalinių vyriausybių dalyvavimo. Todėl EESRK mano, kad darbo grupė nuo pat pradžių turėtų būti sudaroma labai atidžiai, nustatant aiškiai apibrėžtą organizacinę struktūrą ir veiksmingą procesų ir procedūrų sistemą, taip pat kompetentingai parengtą konkretų veiklos planą.

Bruselis, 2017 m. gruodžio 6 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽²³⁾ Daugiau informacijos žr. https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_lt.